

* RECENZE *

Русский язык: пересекая границы. Red. M. Guiraud-Weber a I. B. Šatunovskij. Dubna, Международный университет природы, общества и человека, 2001, 279 s.

Recenzovaný sborník obsahuje 21 příspěvků přednesených na konferenci *Русский язык двадцатого века: синтаксис, лексика, фразеология*, která se konala ve dnech 5.–7. 5. 2000 na Provensálské univerzitě v Aix-en-Provence. Toto setkání francouzských a ruských rusistů, pořádané významnými představiteli oboru – prof. Margueritou **Guiraud-Weberovou** z Provensálské univerzity a prof. I. B. **Šatunovským** z Mezinárodní univerzity v Dubně s okruhem jejich spolupracovníků, obnovilo přerušenu tradici mezinárodních rusistických konferencí, které se v letech 1973–1989 konaly v různých francouzských městech (Grenoblu, Paříži, Aix, Toulousu a Poitiers). Jak napovídá název sborníku, vytklo si toto setkání za cíl překonat různé hranice: jistým kuriózním rozhraním tu byl předěl roků, staletí a tisíciletí mezi termínem konference (2000) a dobou vydání sborníku (2001); pořadatelům šlo samozřejmě především o překročení hranic mezi prostorově vzdálenými, avšak historicky i duchovně spřízněnými zeměmi – Francií a Ruskem, o překonání rozdílů mezi tradicemi a koncepcemi různých lingvistických škol a konec konců i hranic mezi dílčími tematickými oblastmi jazykovědy. Konference byla tedy příspěvkem k odstranění vzájemné izolace francouzské a ruské rusistiky a k integraci obou těchto disciplín.

Medailon v čele sborníku je věnován památce významné ruské lingvistky prof. **O. N. Seliverstovové**, již v zamýšlené účasti na setkání zabránila předčasná smrt (8. 5. 2001). Autory dalších příspěvků, publikovaných rusky (16) nebo francouzsky s ruským resumé (5) a řazených abecedně (podle pořadí v azbuce), jsou – v duchu proklamované zásady překonávání hranic – jak renomovaní badatelé, tak i příslušníci střední a mladé generace rusistů.

Konferenci zahájil přední francouzský slavista prof. **Paul Garde**. V popředí zájmu účastníků stála problematika syntaktická a sémanticko-syntaktická: tak **M. Guiraud-Weber** ve svém příspěvku sleduje vývoj ruských syntaktických struktur ve 20. století a zjišťuje zesilující tendenci k jejich deagentizaci, resp. eliptizaci. **I. B. Šatunovskij** podrobil analýze základní typy ruských zjišťovacích otázek, a to z hlediska komunikativního záměru tazatele. **Je. V. Padučeva** se ve svém referátu zaměřila na sémantickou roli pozorovatele – jednoho z nejzajímavějších pojmů současné lexikální sémantiky – ve vztahu k diatezi sloves smyslového vnímání. – Sémantické vlastnosti lexémů *знание* a *мнение* a způsoby jejich začlenění do větné souvislosti z hlediska jejich komunikativně-prozodických a syntagmatických vlastností byly předmětem výzkumu **Ju. D. Apresjana**. **I. Kor Chahine** probírá způsoby implicitního

vyjádření podmínkových vztahů v ruštině. – Možnostmi vyjadřování/nevyjadřování zájmeného podmětu se zabývá stať **J. Breuillarda** a **I. Fougeronové**.

Jiné účastníky konference zaujaly další problémy, zejména lexikálně-sémantického rázu. Tak **S. L. Sachno** ukazuje na důležitost historicko-etymologického přístupu k synchronnímu popisu ruské slovní zásoby. **A. D. Šmeljov** věnuje pozornost textovým výrazům signalizujícím nepředvídanou událost, jako na *всакій случай, если что, вдруг*. – Funkce a postavení výrazu *действительно* jako vsuvky i jako příslovce je obsahem příspěvku **Ch. Bonnotové** a **S. Kodzasova**. – Sémantické struktury slovesa *лезть* věnovala pozornost **Je. V. Rachilina**. – S lexikální tematikou pak souvisí i vystoupení **S. Viellarda**, v němž referent popisuje status ruských přísloví v sovětské epoše první poloviny 20. století.

Několik příspěvků je soustředěno na problémy stojící na pomezí sémantiky a morfosyntaxe. Zasláný, leč bohužel už nepřednesený referát **O. N. Sellverstovové** se týká významů předložek a s tím spojených obecných otázek sémantiky. **R. Rude** ve svém vystoupení zkoumá funkci spojení předložky *за* s instrumentálem. – Konfrontaci ruštiny s francouzštinou jsou věnovány referáty **I. Mikaeljanové** a **V. A. Plungjana**. V prvním sleduje autorka francouzské analogie ruské předložky *у* a genezi jí vyjadřovaného posesivního vztahu, v druhém se porovnávají funkce předložek *через* a *à travers*.

Dva příspěvky se týkají otázek slovesného vidu, a to referát **A. A. Zalizňakové** o vývoji vidové sémantiky sloves *добраться/добираться* a referát **Ju. A. Martinovského** o vývoji vidu mezi 19. a 20. stol. Slovesná problematika zaujala však i další účastníky, a to **J. Fontainovou**, která zkoumá úlohu dokonavého prézentu v současné ruštině, **V. Beljakova**, jenž se zaměřil na sémantiku slovesných prefixů vyjadřujících mutační změny (*стропить – застропить*) a **I. Svecinskou**, která analyzovala míru synonymie předpon *вы-* a *из-*.

Tematicky svým způsobem ojedinelá je stať **M. Ja. Glovinské**, která si vzala za úkol porovnat gramatické procesy v ruštině domácích obyvatel a několika vln emigrantů.

Sborník jako celek působí velmi sympatickým dojmem. Zvláště pozitivně je třeba hodnotit to, že se v něm plodně odrážejí výsledky pracovního sepětí zkušených lingvistů s entuziasmem mladé rusistické generace obou národů. Počet i tematická pestrost referátů přednesených na konferenci bohužel nedovolují zabývat se při omezeném rozsahu naší zprávy jednotlivými příspěvky podrobněji. Je samozřejmé, že vzhledem k členité struktuře autorského kolektivu nelze všechny referáty hodnotit stejně, pokud jde o jejich tematický rozsah, obsahovou závažnost a kompoziční vyváženost. Souhrnně je však nutno konstatovat, že jde vesměs o stati aktuálního, přitažlivého obsahu, uvážlivě promyšlené a podané svěžím a čtivým způsobem a že z nich mohou s užitekem čerpat cenná poučení i další zahraniční zájemci o rusistickou problematiku. Je patrné, že konference v Aix-en-Provence v pozoruhodné míře splnila představy a předsevzetí svých pořadatelů – přispět k obnově a dalšímu perspektivnímu rozvoji kontaktů mezi ruskými a francouzskými rusisty – a že může proto sloužit i v tomto směru jako vzor také rusistům jiných evropských zemí.

Stanislav Žaža